

Lann Inez

RAILOWSKY, SAINT-LAZARE ÉS A TÓCSAUGRÓK

Tízezrest hempergetett a szél egy díszcserje kutyaszaros tövében. Többen közömbösen elhaladtak mellette; ekkor jöttem rá, hogy lehajtott fejjel mászkálok. A közelben parkoló külföldi rendszámú gépkocsi szélvédőjére kifakult képeslapot helyeztek, csak a tenger volt rajta felirattal: Arhipelag. Ugyanaznap elsétáltam az élő nyelvek szemináriuma felé, és a második domb megmászása után a borostyánnal befutott, régi kerítés mellett úgy éreztem, mintha könnyű kis fonott kosár hullana a fejemre; felnéztem, nem láttam erkélyt vagy ablakot, ahonnan kipottyanhatna ilyesmi. Óvatosan a fejemhez nyúltam; madárlábat érintettem, mely koponyámról nyomban elrugaszkodott, és karmaiba szakadt hajcsomóval leszállt az útszéli juharra. A szajkó félrehajtott fejjel figyelt.

Igyekszem feltépní a jelentés csikorgó vasajtáját, „szajkó szállt rám”; BAB, akin megpihent egy nyugtalan, élénk, ravasz, sőt rendkívül agyafúrt madár. Jelentem: úgynevezett tényleg így volt. Sogenannte így. A szajkó tudta a nevemet. Gubancos kis hülye vagyok a Lövölde téri szlamból; buta lombfjú, aki tönkresírt szemmel topog hűgyszagú kapualjakban bárki miatt; akire rá lehet szállni – ha azt vesszük. Ha azt.

Haladtam tovább az élő nyelvek szemináriuma felé. Mondanom se kell, mégis mondom, a lépcső széles emelkedése folytán minden lépésem jobb lábra jött ki, avval nyomtam fel magam a következő fokra. Kissé elfáradtam, megálltam pihenni, és elhatároztam, átmegegyek a másik oldalra, ahol nincs lépcső. Különleges fajkutyát sétáltató nő lépett le a szemközti útpadkáról velem egy időben; miután az úttest közepén elhaladtunk egymás mellett, hátam mögött a nő összecsuklott, mint egy sátor. Kezéből kicsúszott a póráz, kutyája idétlenül szaladgált körülötte; leguggoltam a szöszhajú, karcsú, szemüveges nőhöz, hátulról a hóna alá nyúltam, megemeltem az elnehezült testet, jajgatott, alig mozgott a jobb lába. Forrónak éreztem őt, mintha lázas lenne; ritkán szorítok magamhoz az utcán idegent, amennyiben a mellettem hűvösen elsuhanó képek valamelyikéből mégis eleven, tapintható élőlény válik, hője váratlanul érint; ahhoz hasonlítanám, mint amikor előmelegített helyre ülök a villamoson – az idegen testmeleg zavaró, forró, miközben semmivel sem különbözik saját hőmérsékletemtől. Próbáltam felhúzni a nőt, és ahogy lehajoltam hozzá, válltáskám az arcába csúszott a lendülettől; megkérdeztem, jól érzi-e magát; tompán hajtogatni kezdte: „My God!” Erre többen is felfigyeltek, az addig néptelennek tetsző utca hirtelen megtelt emberekkel, körénk gyűltek; barna nő csúsztatta mellkasom elé tenyerét, próbálta leválasztani rólam a kőnehéz testet, kezdte átvenni a súlyt. Egy férfi a másik oldalról igyekezett megfogni a sérültet, így rá is terhelődött valamennyi a testtömegeből; a barna nő mintha picit taszított volna rajtam, mignem azt vettem észre, már mások támogatják az angol hölgyet; kiszállt terepjárójából egy jó fellépésű, kiskosztümös csaj; arcának hétköznapiságára az intézkedés pátosza ereszkedett; profilját tartotta az angol hölgy felé, oldalról tekintett a kétségbeesett sebesültre, ha jól meggondolom (és miért ne?), gyóntató pózra emlékeztetett a fejtar-

tása; az angol hölgy teljes arcával felé fordult, minthogy addigra eldöntötte, tőle, a kiskosztümös csajtól reméli helyzetének jobbra fordulását. A csaj elegáns bőrtárcából vette elő a telefont, azonnal hívást kezdeményezett a sérülés ügyében, mielőtt az angol hölgy bármit mondhatott volna; távolodtak. Meg akartam nézni az angol hölgy arcát; valahogy folyton elfogták előlem, míg alakja mozaikdarabokra nem hullott, és a szőszhaj, kék cipő, virágmintás ing négyzetcentiméterein elvesztettem tájékozódási képességemet. Álltam, karomban az elesett nő testmelegével – vitték a többiek, és intézkedtek; a terepjárós csaj addigra mélyen bent járt már az angol hölgy bizalmában; a kutya (*grayhound*) többszaroknyira elszaladt, vonszolta, csapkodta pórázát. Indultam visszahozni, minthogy az állatról – érthető módon – mindenki megfélemedezett. Mire utána nyújtottam a kezem, két utcával odébb találtam magam egy abban az évszakban szokatlan bizonyossággal: másnap indulok Arhipelagra.

Akkoriban nem mostam magamra, és leeresztve tartottam a redőnyöket. „Úgyis mindegy. Minek az egész?” Az alsónemű (sogeannta bugyi) két hét alatt elfogyott, a harisnya- és zoknikészletek is kiapadtak; meztlálbra húztam a csizmát. Az utolsó tiszta darab egy katonaing volt, jobban mondván valaki hordta pár éve a minisztériumban, ebből az ingből ment nyugdíjba, benne felejtette katonaszagát; az inghez jól jött a zsemleszínű cicanadrág, a valóban legutolsó tiszta ruha. Vosa a földszintről – munkába menet – azt mondta, egész jó ez így, olyan hipszteres; és akkor még mindig ott a kérdés, ezek után minek indultam el Arhipelagra, ha amúgy „Minek az egész?”

Megérkezéskor csalódást okozott az üres ház. Úgy tűnt, egyedül leszek. Arra gondoltam, van nagyjából kétszáz négyzetméterem, többhektárnyi zöldterületem és egy kaszálatlan, gazos domboldalamban kilátással a tengerre. Takarítani kezdtem a házban, összeszedtem a tenyéryni, éles üveghorpadékokat, a palackok zöld szilánkos nyakcsonkjait, kést, villát rákövült maradvánnyal (Lanszék hagyta itt), és mint akinek sok ideje van (sok időm volt, semmi másom) kapargatni kezdtem az abroszra olvadt faggyút; körmöm alá hasított, szinte húsig; evvel a módszerrel jó néhányszor megjártam már, de az ember nem tanul – hogyan juthat el az értelem túlsúfolt körútjain a belátásig? Attól tartok, nehezen. Leültem a szűrős, salétromos párában, a kereszthuzattól kezdett kikönnnyülni a levegő, beáramlott a tengerszag; *Hello – súgta be a tenger BAB-nak*. Az öreg kanapé hónapok óta nyirkosodott, fenekem alá tettem egy molyrágta, narancssárga gyapjúplédet, és lapozgatni kezdtem az üvegasztalon kallódó tematikus számot. A címlapon Henri Cartier-Bresson fülére ömlött zöld folyadék tett rám először benyomást; állán hibás, elvegyszerzett előhívás cseppjei kifehéredett közepükkel, szélekre préselődött, sötét festékekkel éles kontúrt kerítve maguk köré – valaki leöntötte a magazint; ebből tudtam, hogy tényleg itt vagyok, és ő is itt van. Besötétítettem magam körül a labort, egyetlen fényszál se érkezhessen rajta kívül; ott voltam a lomtalanításból kipiszkált, leöntött életműnél. Ellapoztam Henry kezét, melyen a napfény pihéket, szőrszálakat hívott elő, feljebb az arcán pörsenéseket, még feljebb (legfeljebb) fényesre zselézett, hátranyalt hajának illatát. Koncentrál egy távolságmérőben. Odalapoztam, ahol Henri Cartier-Bresson édesanyja és apja által közrefogva, kézen fogva, kisfiúként csipkés lánykaruhában, talpával mintha éppen csak érintené a talajt; még nem nőtt bele a földbe, apa és anya elfogják alóla a tömegvonzást, röppentik szeretetükben, mint fehér kis pihét. Egyéves lehet (plusz-mínusz pár hónap); anya huncut, felhúzott szemöldökkel, kissé félrefordított fejjel a fényképezéssel kacérkodik; helyet mutat maga mellett, „gyere, állj ide te is”. Anya pikáns, élénk tekintete ott van azon az 1936-os fotón fia arcában, ahol Henri second assistant a *La partie campagne* című filmben; talán az öreg Henri Cartier-Bresson

1981-ben (Mélanie hátulról vállára font kezével) leginkább mamatekintetű – ilyen nézés nem rémlik fel a Kárpát-medencéből. Henri és a mama közös életműve ez a szem, ami az élénkségi, kiérzékenyítettségi fokot illeti; az apa kedélyes ekonómiával asszisztált, amíg tehetett.

Mondjam vagy ne mondjam, Jean-Paul Sartre portréjáról egy magyar író ajka jutott eszembe, akit szeretek, erősen féltékenységre hajlamos szájától eltekintve – J-P. S. minden bizonnyal tiltakozna, hogy felőle is féltékenységet feltételez az összevetés; Sartre meghasonlottsága, érzéki keserűsége elintézett aznapra; jobb szemét erős mágnes húzza kifelé a perifériára, majd hogyanem a halánték alá csúszik a szemgolyója; egyik szemével magába néz, másikkal a külvilágba; okosan tanácstalan, valamit nem ért (mindaz, amit kedvelek), egyúttal aggódik is, „mi lesz ebből? hogy van ez?”; tulajdonképpen a fotó miatt megszerettem Sartre-ot; kiváltképp prémgalléros kabátjának mellkas magasságában elhelyezett zsebén érzékenyültem el, melynek hasítékát két nagyobbacska, háromszögletű odasteppelt anyag zárja le, védi a szakadástól; az egyik nyíl felfelé mutat, a másik lefelé, a felső a lelket nyilazza, az elmét, másik a test alvilágát célozza, menny és pokol, ha úgy tetszik, a személyiség univerzumában; ellenkező irányok tépik egymást összevarrva, ahogy Sartre tekintetében is külön szaladnának a szemgolyók, ha a koponya és az izmok abroncsa nem tartaná őket ugyanabban a térben; egyik előre, másik jobbra, mármint a heraldikai jobbra, a képen balra – milyen lehetett csókolni azt a száját (persze pipa nélkül)? Belekotortam a kanapé mellé dobott hátizsákba, melyből még nem pakoltam ki a holmikát – itt így szoktam, másnap, legkésőbb harmadnap felstócolom a ruhákat, törülközőket, bugyikat egy fehér festéket pergető hokedlire, ahonnan természetyszerűleg folyton leverek mindent a porba, a pattogzott, fehér kitinpáncélok közé (nincs ruhásszekrény); amúgy is koszosan hoztam a ruhákat, avval az elhatározással, hogy itt majd mosok, és a két fa közé feszített kötélén szárítok. Beletúrтам a hátizsákba, elővettem a zsírfortos, ujjenyomatos kistükröt; fényesre dörzsöltem a combomon, nézegettem benne az ajkamat (*rízsozhatnál, szólt be a tenger BAB-nak egy tajtéknyi kis kritikát*) – hasonlóképpen kontúrozott a szám, bár lankadtabban párnázott, mint az övé (Sartre-ra gondolok); az enyém persze mikor, milyen: van úgy, hogy duzzadtabb a szokásosnál és vérbő, mint Rossini Stabat Mater a kellenél gyorsabb fordulatszámom; máskor rá sem ismerek az ajkamra; elbukott forgalmi vizsgán fordul elő például az, hogy teljesen beszívódik a szájüregbe, amikor a vizsgabiztos kuplungon remegő lábamat észrevételezi, és erre a felismerésre rögvest rábuggyan az újabb szóelegy, mely szerint nászéjszakán remeg az igazi nő lába így. Az oktató, a vizsgabiztos és a vizsgabiztos ellenőrző fekete svájcisapkás, öltönykabátos, nyakkendő, hivatalos személy a hátsó ülésen minden érdekütközésüket mellőzve, fejösszekocantva barcognak, vastagot röhögnek az NKH finanszírozásával az én kontómra; ilyenkor aztán beszívott a szám, semmi Sartre-ozás, Bressonozás, nyomom a gázt, és sávot váltok a kamion előtt, mely amúgy hetvennel nem enged, ekkor a férfiak elhallgatnak, és hatósági hadrendbe szervezik arcvonásaikat.

La Havane 1963. Mekkora sármőr Che Guevara a revolucionaria felirat alatt – semmi sapka, semmi pátosz, semmi hérosz, laza meeting borral, pogácsával, kávéval; valami extrém óra lehet a csuklóján, elmosódik a pillanatnyi bemozdulásban, túlcsillogja a reflektorokat, kivehetetlen a márka. Che Guevara fejét „revolucionaria central” felirat keríti körbe, monument logo, a fiú éppen a revolucio középpontjában nevet, feje mögött

mint könnyű felhőcske Kuba térképe, az ő glóriája, szent Kubája, fogadott szülőszigete, a nagy logó körét fogaskerekek veszik be, szóval az óriás csapágy maga Che – névtelen, levágott, egyenruhás váll nyomódik hozzá, vállvetve vannak a testetlen másikkal, aki csak egy váll és semmi más, bajtársiasan, önzetlenül megjeleníti a vállvetettséget, melyben a sztár mégiscsak Che; feje pontosan a fogaskerek origójába szerkesztve.

Van az a kubai lány. Fegyverrel az ölében ül egy tárló előtt szoknyában, lehetetlen kardigánban – múzeumi teremőr; a vitrinben barbie-szerű kirakati bábu áll néhány tárgytól és hatalmas szívtől övezve, ezt a diorámát védi fegyverrel, kötelességtudattal a lány, pontosan a forradalom szívében, ücsörgő ábrándjaiban elkötelezettséggel a rendszer iránt, amely őt ideemancipálta, ebbe a teremőrnői székbe, teremőrnői puskával; a fegyver úgy nyugszik ölén, oly emancipálatlanul, amennyire csak egy puskától kitelik, semmi köze a lánynak, aki szorosan összefont karral a fegyvert fegyelmelzetten elviseli, mintha két kiló dinamittal az ölében ülne, kőmerev, ekképpen kiállítási tárggyá lényegül ő maga is, a puska is (vigyáz, hozzá ne érjen); bal karjával gyomra fölött keresztbe vetett jobb karján könyököl, állát kitémasztja, erősen gondolkodik: úristen, mi lesz, ha meg kell húzni a ravaszt? Che kedélyeskedik, Castro derűs fickó, vonja vállát „*hiába, úgyis az lesz, amit én akarok*”, a vitrinőr puskás lány be van szarva, közben Chéról álmodik; a sztár majd egy felvonuláson, az első szivar után könnyű csókot nyom civil kardigánjának bajtársnői bal vállára, és ott marad utána egy kis nikotinos nyálnyom, sárga folt; a lány azt a ruhadarabot többé ki nem mossa; nyál és lány együtt, örökre; mennyire helyes fiú volt Che – tengerillatban, dohos kanapén kezdtem megérteni a kultuszt.

1945, Dessau; svájcisapkában, kalapban gyűlnek szorosan egymás mellé a tranzitábor hontalanjai; legalizálódott csikos rabruhák villannak szabadon itt-ott, előfordul kockás szövetkabát és klottnadrág mezítlén combokkal, világos testszörzettel; overallok, bakancsba tűrt bő nadrágok – hófehér nyúlászór bundában látni egy nőt, fején frígiai sapkával (van ilyen nyúlbundám, Évitől kaptam, amikor haldoklott; kirámolta a cuccait a szekrényből, mintha költözködne); cipzáras nyakú dzsoggingot visel valaki, időutazó a kilencvenes évekből; maisága kicsit mellbe vágott, egyben a mi tegnapiságunk. Összekeverednek a napszakok, évszakok, korszakok; egyedül a vöröskeresztes karszalaggal rendelkező férfi visel nyakkendőt, hivatalosan hátrakulcsolja kezét, ez a hatósági testtartása, nem vesz részt végtagaival a jelenetben – kamerába néz. A sokaságban felismernek egy belga besúgót, a másik képen pedig két férfit, a Gestapo tagjait; a besúgónó csúnya férfiarca nagyot ront helyzetén; fekete, durva szövésű egyenruha-szerűséget hord, hatalmas zsebekkel a mellén, mindkettő telerakva; nagyujját begyűri tenyere párnás fészkebe, a többit rápréseli, az ő szorongó öklén kívül minden látható kéz laza a képen; a besúgó feszül, lehajtja fejét – kövült zárvány a tömeg szoros, puha tőzegében (az alkalmilag összeverődött közösségek is hamar felveszik a precíz társadalmi alakzatokat, villant rá Bresson, az a nyílt, nyúlánk, drága ember – tömbök, csoportok, párok, sorok, menetoszlopok, tribünök ülő- és állóhelyei, asztalok, székek és pellengérré állítottak tátogó halmagánya). A belga nő ronda férfiarcat bosszulta meg a náci segítségével egy hetyke, hegyes orrú, francia töltöttgalambon, és most lebukott; az emberek arcán nincs gyűlölet, a századelő össznépi jólneveltsége sóhajt rajtuk egy utolsót a *sogenannte* világégés után; körbeveszik a két szereplőt, lehetetnyi utcácskát hagynak, erősen néznek, figyelnek; a leleplező bögyös nő arckifejezése átélhetetlen, majdhogynem visszataszító; szája, mint japán fametszeteken a szamurájok túlzónak hitt grimasza – az

igazság dűhe ilyen vagy a bosszúé? Még nem voltam ehhez hasonló helyzetben, és nem tudom magamról, milyen lehet a szám ilyig villanó, szorosra zárt fogsorommal, amikor felismerem azt a nőt, aki beköptött. Először zavarba ejtett, aztán rágni, nyugtalanítani kezdett, hogy rokonszenvedem a besúgó, az áruló nő rezzenései bátorítják; az ő szegye-ne. Sajnáltam a besúgónót. Az, ami maradt neki, a szégyen, még így is a sors bőkezűsége az általában vett szégyentelenségben. Az előtérben, hozzánk legközelebb, ápolt, borotvált, szigorú fej adminisztrál elegánsan fazonírozott szőke hajjal, füstüveg, tekintet-álló szemüvegben árnyékolja le magát a többiek elől, oldalról beleshetünk a szemüveg mögötti egyszemélyes szűrületbe, melyben a férfi biztonságban érzi magát, így tud dolgozni; egyetlen tekintet sem irányul felé, miközben ő a főszereplő; az egész képen ez csap legnagyobbat, a dráma adminisztrálása; rémségek és jóvátételek ügyintézői egyazon asztal mögé ülnek le tekintetálló szemüvegben; és átadminisztrálódunk újabb fejleményekhez.

Anyám ritkán süített, olyankor a maradék tésztából formázhattam bármít, amit jónak láttam, akkor éppen egy lányt gyúrtam, a bátyám meg autót, maseratiszerút, az volt a kedvence. Aztán anyám elém tolt a tepszi elégett süteményt, az is benne égett, a kislány; kemény szoknyája hozzá-hozzá-koppant a zománcos tepszhez, anyám zokogva rázta előttem az egészet; talán akkor állhattam úgy, mint a besúgónó Bresson fotóján; anyám mutatta a szénné égett kislányt, és azt találta mondani, ilyen vagy te is, ez a te lelked; nagyujjamat tenyerem dunnájába fúrtam, és erősen szorítottam fölé a többit, mintha azt a hüvelykujjat kéne elbújtatnom, mindenáron védelmeznem anyámtól; akkor lehajtottam a fejem, és belenyugodtam, ez vagyok. Fekete szilueett. Később anyám nem emlékezett, úgy, ahogy van, elfelejtette ezt az üde epizódot, elkerekítette szemét, amikor felemlegettem, és azt mondta, „csak kitalálad”; behúzta maga mögött az ajtót – szégyelltem magam, nem kellett volna megbántanom. Ennyi idő elteltével úgyis mindegy. Az orrom előtt betett ajtónál álldogálva eszembe jutott, mit válaszolhatnék mai fejjel – nem a tegnappal – a tepszirázó nőnek: felesleges ennyire mellre szívni, amikor egy agyonbagózott férfi, aki ivott valamennyit, ha nem is túl sokat és minőségít, akít te tartasz el, és te mosod az alsógatyáit (igaz, sosem értettem ezt az alsóneműre való női hivatkozást, az itt-ott tárva hagyott ablakokon kiszűrődő típusmondatot, „nem mosom tovább a szaros gatyáidat”; bizonyos párkapcsolatokban ezzel tényleg zsarolni lehet, ez tárgyalási alap? – többlet-jelentéssel bírhat az alsónadrág, talán arval, hogy „közel az idő, amikor semmiféle közösséget nem vállalok az alfeleddel, annak bármínemű tartozékával, apukám”); amikor tehát egy előbb felsoroltak szerinti illető azt mondja neked, kedves tepszirázogató nő, hogy „rossz vagy az ágyban, anyukám”, akkor jobban tennéd, ha merev könnyű lényegűlnél, és rögvést körülnéznél a halpicacon (na, persze, nagyokos, a „volna, ha”, a „lenne, ha”, újra itt tartunk, már megint újrazunk, repetázunk a fenéig tejjelből; nem is történhet velünk más).

Truman Capote-hoz értem;

aki azon a fotón körülbelül nyolcadikos, csenevész testű, szexi kamasz fiú; a dús, szürreális méretű levelek alkotta díszletet figyelembe véve nehéz természetű, bizalmatlan erdei manó (drága Bresson, micsoda humorérzéked van/volt); Capote heraldikai jobb szemét fél arcával együtt óriás lapulevelek homályába veti Bresson, kettévágja a Capote-arcot; alpári fonetikával élve Trumannak kaput a Henri-objektív előtt, mely sokkal inkább szubjektív; miközben felfedezi, azonmód talonba teszi a fiatal személyiség (huszonhárom éves) kiállhatatlan, férfias bensejét, szúrós racionalitást – kitarító keresgélők jutalomfalatkájának szánja. Pálmaházi fénygyapotban párállik Capote gerincíve, kissé előretolt csípője és egyik karja, mely szelíden, sikkesen megtér az egész testen átrebbenő

felkínálkozáshoz. Bresson ezen a képen is megfogadta mama tanácsát, pajkosan parancsoló ujjmozdulatát, mellyel finoman int a fotósnek, hogy ő is legyen a képen. Az oldalpár másik fotóján Giacometti klappog át az úttesten, aszfaltra festett kis körök nyomvonalán, melyek mint lebontott kiállítás keskeny posztamenseinek porhelyei vezetik túllodára őt a szemerkélő esőben; megy, fülére húzza kabátja vállát, a gallért meg a feje búbjára, és a kép saját idejében önmaga szobrává indul nyúlani egy hosszú-hosszú ablakkal tagolt homlokzat háttérén; pont, amikor saját időm szerint az egész képet hasogatni kezdték a fák és az architektúra kifutó függőlegesei, és kitisztult előttem a vertikális irány, akkor váratlanul benézett az ajtón Joka. Odafordultam, és úgy láttam, mintha Henri fényképezte volna szikszalagozott Lejkájával Joka barna, sűrű pillás lószemét az ellenfényben, és izzó kedvességét, mely puha gyapjútakaró egy sziget éles szirtjeire terítve. Joka majdnem fellökte a kis fekete, kerek, háromlábú műbőr széket, ülésén egy fehér tállal, benne citrommal, melyet az ajtórés vetette vakító, fényes sávba helyeztem reggel, időm önkényes nullpontjaként, hogy érzekjem a napszakokat. Joka azonnal feltérdelt az ölembe, bizalmába fogadott, izzadt kezével a nyakam bibircsókját keresgélte; ez az, megvan a katicád, mondta Joka, és piócaujjaival rátapadt a kinövésre; hagyd a katicámat, légy szíves, ne bánts. Nem bántom, mondta Joka, olyan, mint egy cici. Akkor ne piszkáld. Jó, nem piszkálom, lemászott a combomról, körülbóklászott a konyhában; belekukkantott az üres mosogatóba, melynek műanyag szifonjára erősen tűzött a nap, és a fény feljött a lefolyón; Joka elunta magát, kiment, ráült biciklijére, tekerés nélkül, szétterpesztett lábbal robogott le a dombról – itt a szigeten hároméves koruktól egyedül kószálnak a gyerekek. Éppen időben ment el, kezdett zavarni. Végül is dolgozni jöttem. Amit persze halogattam, de így is megfelelő ürügyként szolgált arra, hogy egyedül akarjak lenni. Mászkálni kezdtem az épületben; bejárni és ezáltal megszerezni a teret. Benéztem a fürdőszobába, felmértem az elárvult fogkefék, fogkrémek állapotát, melyek átvészelték az enyhe telet. A fürdőszobában sötét fadézsza állt kád helyett, az előző turnus, amely tán tavaly ősszel lakhatott itt, meghagyta benne a vizet; hártásodott a felszíne; a dézsa számos helyen penészedett, szappandarabkák kallódtak mellette, mint töredezett, gombás körmök. Egy dologban biztos voltam, hozzá nem érek a nyúlós léhez. Kézmosáshoz a fadézsza felőli fali csapot szoktuk használni, külön mosdókagyló nincs; a falat zöld olajfestéssel kenték le, hogy fényes legyen és tisztítható, mint a csempe; sok helyen felpúpozta és ledobta magát a festék. A vécé fölött papírcetli, „Leöntéséhez a kútból hozz vizet a fehér demizonokba! Töltsd fel magad után az öblítő flakont, azt a kisdologhoz használd!”, kéthetes flakonozásnak néztem volna elébe, ha nem jut eszembe a slag. Sztén, mondjuk úgy, a gondnok, szigorúan kitarított amellett, hogy erre a célra a kútból hozzunk vizet, spóroljunk a vezetékekkel. Sztén – a szép szál favágó legény Skandináviából – újabban elmaradozik a házból, és ami a legnagyobb baj, zárva tartja azt a helyiséget, amelyben ő szokott aludni, a legjobb, száraz, napos szobát; igaz, onnan nem látni a tengert. Megkerestem a slagot, és felszikszalagoztam a fali csapra; valahol lennie kell egy felfújható gumikádnak, átforgattam érte a szertári szekrényeket. Esetleg levitték a pincébe. Fellelegeztem, szerencsére a pincéhez is adott kulcsot birkás Collin. Az öreg, kézidinamós elemlámpa úgy zúgott a kezemben, mint egy légmentes sziréna; a lejáró aljában félig bomlott macska folyt szét a betonon, rettentő bűzben. Az előző turnus hatvanliteres, fekete szemeteszsákjaiban muslicák zakatoltak. A hulladékot a település közös konténerébe kellett volna lehordani, noha a helyiek inkább azt támogatják, ha a ráeső részt ki-ki magával viszi a szárazföldre. A félig leeresztett, rózsaszín, zöld és kék panelekből gyártott gumikádat felhúztam a világosságra, lemostam a fűvön,

felpumpáltam, és a fürdőszoba előtti viszonylag tágas tér közepére állítottam. Aztán végigjártam a szobákat, összegyűjtöttem az itt felejtett tárgyakat; póló, nadrág, szoknya, óra, fülbevaló, bőrdzseki, még szandál is előkerült; csak ne lenne olyan érzésem a talált tárgyak miatt, mintha tulajdonosaik meghaltak volna, és elvesztették képességüket, mellyel magukhoz mágnesezhetik mindennapi darabjaikat, és tárgyaik ebben a tétova súlytalanságban himbálódznak tovább az idők *sogenannte* végezetéig. Cölöpökön álló, tornácós faházikó is előkerült, melynek aljára CABITAS TIPICAS feliratot pecsételtek, és az előszoba nyitható ajtaján keresztül nejlonba hajtogatott, félbetört Kalmopyrint tuszkolt valaki a kis ház belső terébe; felemeltem a faházat, kicsapódott az ajtaja, és szétporlott orvosság szóródott a ruhámra. Kalmopyrinmentesítettem magam, a kis nyaralót újságpapírba csomagoltam, felraktam az üvegajtós szekrény tetejére, amiben a tiszta ágyneműt tartottuk, közben fél kézzel kitértam a szekrényt, benéztem, maradt-e valami tiszta az előző turnusból. Paplanhuzatot szoktam használni hálószák gyanánt, a hőségben nincs szükség takaróra; nem találtam tisztát. Mosni kell. Szerencsére valaki csurig töltötte a mosószeres dobozt, fogtam, lementem vele a pincébe, és az egészet ráöntöttem a döglött macskára. Ekkor már majdnem hat volt. Az egyetlen market hatkor zárt. Bekukkantottam a hűtőgéphez, maradt netán valami hasznosítható; abban az esetben elég lesz reggel lemennem a marketbe. Szétkapargatott sült zsírt, műanyag demizsonban ecetesedő bort és bepenészedett krumplit találtam; mustárt, lekvárt. Mindegy, legyintettem (a magában gesztikulálás a magában beszélés előszobája), kibírom étel nélkül reggelig, előfordult már velem, hogy két napig nem ettem. Éhes voltam. Kiültem az ablakba, lóbáztam a lábam, és méricskéltem a magasságot, leugorhatok-e bokaficam nélkül; arra gondoltam, ha most meghúzódna vagy eltörne a bokám, ki vinne el ügyeletre a szomszédos szigetre, hogyan tudnék kilométereket sántikálni Jokáékhoz a sziget túlsó oldalára, ahol nincs telefon, se internet, egy régi seggestévé képviseli a szórakoztató elektronikát a nyaralószerű kis épületben (cabitas tipicas), és ezenkívül Joka apjának van az a rozsdás motorcsónakja a parton, bádogteknő, amibe tán mosógépmotort szereltek; avval átvihetne az orvoshoz, ha még be nem vonták a rendszámát. Kimentem a kertbe, kíváncsi voltam, be tudok-e mászni a házba; szemre elég magasnak tűntek az ablakok, a legszélső mellett cső vezetett a párkányig, ebbe a csőbe kapaszkodva és a lábazon futó kiszögellésre lépve fel tudtam húzni magam; bent voltam. Ha én meg tudom csinálni, akkor más is. Mindebből az következett, hogy a hőségben, szúrós dohszagban zárva kell tartanom éjszakára az ablakokat. Birkás Collin szerint nincs kitől tartani. Évek alatt még csak hallani sem hallottunk atrocitásról, az igaz. Rám esteledett a házban. Felkapcsoltam a belső reflektorokat, így jobban éreztem magam. A dombtetőn álló épület kivilágított ablakai messze ellátszottak, a halászhajók valamivel a part menti sekély vizektől beljebb, válaszul éppúgy felkapcsolták reflektoraikat; diszkóhajók lamppionfüzérei himbálóztak a part közelében, a víz feldobta és a házba röpítette a zenét, kiabálást, röhögéseket; ez megnyugtató, mintha bármit számítanának a több kilométerrel távolabb eső történések. Néhányszor meggyőződtem róla, jól zár-e a dupla ajtó, sajnos a balszárny alsó rögzítése, az a fémpöcök, amit a betonba sülyesztett lyukba kell tolni, beragadt. Újra kinyitottam, ellenőriztem az udvari világítást, eszembe jutott, hogy a kinti villanykörtét Joka-féle gyerekek be szokták zúzni kövekkel, amikor éppen üres a ház. Szerencsére intakt volt az izzó, éles, hosszú árnyékot vetettek a bokrok. Visszamentem, és hármat fordítottam a záron, annál többet nem engedett. Teát főztem, leültem a bűdös kanapéra, amit birkás Collin szállított ide; jónak látta kicserélni a régi, kényelmes, bársony ülőgarnitúrát erre a szarra; mit csinált az eredetivel, nem tudom. Ami jó, azt biztosan kihúzza valaki a seggünk alól. Kedvenc székek tűnnek el, kopottabbak

támadnak; rozsdásodó, használhatatlan hűtőszekrények jelennek meg, és kényelmes pótágyak matracai válnak semmivé, a konyhaszekrény megtelik csorba bögrékkel, repedt fakalakkal. Engem mondjuk nem vidított fel Collin a bútorcserével, sőt, ahányszor leülök a kanapéra, rosszallásomat gondolatban birkás Collin felé hajítom, akit egyébként szeretek. Egyszer, amikor Messalina megjelent a szigeten, birkás Collinnal úgy gondolták, mielőtt szállásra jönne a házba, jobb lesz beülniük kicsit a presszóba; este volt, majdnem éjjel, amikor zörögtek, álltak az ajtóban olyannyira egymásba gabalyodva, hogy birkás Collin hirtelenjében magyarázkodni próbált, ne gondolj semmi rosszra, BAB, csak megpisiltettem Messalinát a buszmegállóban; holott a szigeten nincs is buszmegálló, egyébként szerda volt, nem csütörtök és tanítási szünet, alig stimmel valami, ráadásul Collin, miközben gyurmázta Messalinát (próbált egy kiadós utolsót hasznosítani a lány közelségéből hazaindulás előtt), jól megnézte a pólóból kivillanó, le barnult lábamat, ahogy sebtében kibújtam a paplanhuzatból (elfogulatlanul állíthatom, azon a nyáron nagyon jó volt a lábam – amúgy elég kritikus vagyok a testrészeimmel); kapotosságában Collin olyannyira leplezetlenül habzsolta a bámulnivalót, még a beszívott Messalinának is feltűnt; azóta sem bocsátotta meg nekem. Birkás Collinnak én viszont a világon mindent, de mindent megbocsátok, mert kedvelem. Ennyit a kanapéról, melynek salétromette felületén belemélyedtem a tematikus számba.

Kopogtak. Gondoltam, legjobb, ha csendben maradok, és elhúzódok a villanyfényből, elmúlt tíz, ez tűnt ésszerűnek. Újra kopogtak, a nevemet mondták. Odamentem, kérdeztem, „ki az?”. Elia vagyok, válaszolta egy teljesen ismeretlen hang, félig sűgva, mintha valami veszély miatt konspirálna. Elia? – nem rémlett a név, és én is ugyanúgy suttogtam. Ki vagy, Elia, mit akarsz? – miközben kérdeztem a férfit, hevesen dobogott a szívem, áldottam az eszem a jól bezárt ablakok miatt; tény, hogy némileg elbizonytalanodtam a fojtogató salétromszagban, tán túlzott óvatosság becsukni mindent, és lám, mégsem volt hülyeség. Az ajtóban toporgó férfi igyekezett magáról lélektanilag valami meggyőzőt állítani: tudod, a papkertből, Elia, a szerelő, Elia, aki tavaly gyümölcsöt hozott, amikor Lansszal és Emilivel voltál itt, van nálam abból a barackból, ami akkor annyira ízlett nektek. Elgondolkodtam: már emlékszem. Ilyenkor van az, hogy az ember elővigyázatlanul mégiscsak kinyitja az ajtót. Elia őszibarackot hozott a hóna alatt papundeklidobozban, és egy vödörnyi cseresznyét cipelt kérges tenyerében; amikor letette a vödört, vastag, elfehéredett benyomódás jelezte a cseresznye súlyát az ujjain; Elia szürke kantáros nadrágot viselt; motorcsónakkal járta a környéket, telefonhívásokra szállt ki alkalmi javításokat elvégezni. Ezen a szigeten kertet tartott fenn gyümölcsfákkal, veteményessel, kis házzal, melyet a napi munkák holtidejében meglátogatott. „Angyalom”, mosolygott Elia; jókedvében egy kis töménytet rakott ki az üvegasztalra; Elia örült a messziről jött nő társaságának (nekem), meghúzta a töménykét, majd a kölnisüveget odatartotta a számhoz: igyál; megráztam a fejem. Elia szomorkás lett a visszautasítás miatt, olyanfajta szomorúsággal, amely a bánat peremébe kapaszkodva hamar felhúzza magát a haragig.

A tenger hirtelenjében azt se tudta, hogyan segíthetne BAB-on, kínjában szelet küldött, mely gellert kapott a csúszós műkö burkolaton, és ebbéli lendületével belemarkolt a kanapé ajtó felőli oldalán álló faláda tartalmába, a ládára vörös krétával az volt írva, „égetni való” (chutes de papier); az összetépett kartondobozokat hónapokkal ezelőtt hagyták itt Lanszék, eredetileg azokban hozták fel a söröket, szalámikat, idegyűrték a blokkokat, szalmával is teletölték a ládát, és beleygömszölték birkás Collin nátronpapíros sajtsomagolásait.

Elia odakapta fejét a zörgésre, azt hitte, valaki bejött; megijedt, ha itt találnák ezen a késői órán, amint kölnisüvegéből szeszesitalt erőltet BAB-ba, az nem használna a jó hírének. Kilépett a kerti villanyfénybe, onnan pedig a bokrok vetette hosszú árnyékok mélyére süllyedt köszönés nélkül. Háromra zártam az ajtót, és visszaültem a rossz szagú kanapéra, ölemben a tematikus számmal. Nem volt nyugtom a képekhez Elia után, félreraktam a magazint, és mászkálni kezdtem a házban egy maroknyi cseresznyével; idegességemben szétköpködtem a magokat a padlóra. Minduntalan megálltam Sztén bezárt szobája előtt, belepróbáltam különféle kulcsokat, egyik sem nyitotta – ha itt lenne Sztén, gondoltam, biztonságban érezném magam, és el tudnék aludni; már az is segítség lenne, ha bejuthatnék a szobájába, és rákucorodhatnék az ágyára.

Szténnel sündisznót kerestünk négykézláb a sötétben. A többiek boroztak, ették a sültet. Sztén viszsza ment a szobájába elemlámpáért, és akkor nyakába hullott meglepetésem; kivágott, könnyű papírkezek ereszkedtek le Sztén karjára fehér cérnaszálakon a mennyezetről, mint égből nőtt növények (napokig dolgoztam rajta); a tornác alatt vártam; Sztén kiszaladt, engem keresett, alig tudtam lefújni magamról vastag karját, homlokomból kikotorni sárga haját; azt suttogta, menjünk sündisznót keresni; úgy ejtette ki a szavakat, hogy nyelve hegyét százugához csúsztatta időnként; a jelentéktelennek tűnő gesztus gyanakvást kellett bennem, és ellenkezést, onnan kezdve nem voltam részese az eseményeknek, mégis végigcsináltam, mintha valami kötelezővényt írtak volna alá velem. Négykézlábra ereszkedtünk a magas, vizes fűben (Sztén locsolt előtte), végigkarcolták karunkat az erős szálak, ahogy csak a fű tud vágni; felmáztunk a tornáclépcsőn, aztán le, ott még volt világítás, majd a villanyfény lassan elapadt, derengés maradt; kiabáltunk, hogy a többiek azt gondolják, tényleg sünt keresünk, hol a sünt, itt volt egy sünt, nevetett Sztén, és nedves karját körém csomózta, behorpadt alattam a föld, még hallottam a kitárt ablakokon keresztül, ahogy Emili veszekszik Lansszal az eltörött borospohár miatt; valahogy Sztén ereje többnek bizonyult annál, amit elbírhattam; ölemhez nyúltam, furcsa nedvességet éreztem, vér volt, vasszagú; Sztén szétpergett körülöttem a fűvön, vaktában tapogatóztam, éppen csak érintettem karjának szőrzetét, és hátán egy érthetetlen dudort, aztán feltápászkodott, elment. Valahol a ház ereszcatornája alatt átmedvedett lábjegyzet hevert, tőle távolabb a csillaggal jelölt szó, „szerelem”. Én, BAB, jobbat mondom ennél (remélhetőleg), csupán a terjedelemre való tekintettel korlátozom, szűkszavúsítom magam: simán legyen az, hogy Sztén egy baszógépj; hát legyen úgy, ahogy Navratil N., a tapasztalt, hófehér bőrű, csúnya lány fogalmazta meg jó előre, amikor még nem hittem neki.

Derrière la gare Saint-Lazare, Paris, France 1932.

Az utolsó fotó volt aznap este, mielőtt a kimerültségtől elaludtam a bűdös kanapén. A vízre dőlt létra legfelső fokáról elrugaskodó árnyalak sarkával éppen koppantaná a víztükröt, mozdulata háttereként cirkuszi plakát szolgál, egy ellenkező irányba ugró figura sziluettjével (az ugrás kivitelezéséből ítélve férfi); egymás függőleges tengelyen képzett tükröképei – melleleg. A felcsirizezett plakátokon „Railowsky” felirat ismétlődik, Railowsky cirkuszát erőltetik. Kétszer tehát, *Rail, Rail* – egy francia pályaudvaron, a vasúti nagyhatalom szívében, a Saint-Lazare-on. El lehetnék bájolva a szójátéktól, a franciák méltán érezhetnék becsapva magukat; a fotós szakma mégsem vesz tudomást a verbális intervencióról, kiment a fejükből a nyelvi lelemény méltathatósága; a döntő pillanatban történő kattintás virtusa ejti ámulatba a hozzáértőket (hajszállal a tócsába toccsanás előtt a tag); a plakát ugró alakja keltette ironia vált ki még lelkesedést: a falon is ugrik éppen valaki, jóval artisztikusabban. A plakátalak profi, ez a férfi itt amatőr, esetlen. A cirkuszi figura az ugrás piktogramja, mely hasonlóképpen tükröződik a po-

csolyában, mint az ügyetlenebb, homályos, saját árnyékával egylényegű férfi, aki amatőrismusában feltehetően még meg vette vonatjegyét, tán ezért a nagy sietség, ki tudja, mennyi ideje van az indulásig, és az, hogy Railowsky cirkuszára valaha jegyet vált-e, ugyancsak kétséges. A jelenet egy kaleidoszkóp autisztikus keresőjében áll össze véletlenszerűen értelmes képpé az átszűrűt napfényben. A férfi mozdulata értelmetlen, kiszámíthatóan a mindent ellepő víz közepébe csobban így is, úgy is, ennek ellenére működik benne a reflex: ugrás. A végeredményt tekintve nyugodtan belegázolhatna a vízbe. Amúgy a vízre fektetett létra felülmúlhatatlan: létra a vízben, vízben az ég, égben a lajtorja. Bresson szereplői jelek (kb. mint a létra), a hús-vér férfinak és a plakátugrónak sincs arca, tekintete; tónuskülönbségeik alig, a jelentésen kívül a világon semmijük; nélkülöznek minden vizuális részletet, mely konkrétta tehetne profit és műkedvelőt, akiket az ugrás vesz igénybe merő platonizmusával, és nemsokára dobja médiumait, hogy újabb esendő (ugrandó) testeken valósítsa meg magát; ez a tócsaugró kis demiurgosz eleve esélytelen átjutni a víz végtelennek tetsző szakadékán (nem megmondta Bresson, hogy amatőr?), lehetetlen elérnie az árnyékvilágbeli gyorsvonalat. Éppen lekési a huszonegyedik századot. Újbóli visszalapozások mutatták meg, hogy a víz tükröződött világa élesebb, körülrajzoltabb, mint a vízi árnyak eredetije. Van ott például egy talicska vagy kordé, nem tudom, hogyan nevezem, alig kivehetően a kerítés mellett: homály, maszat, beleolvadás; az amúgy szinte észrevehetetlen tárgy képe a vízben mégis éles, rajzos, a kis kocsivalósága a tükröződésben születik meg, és ez majd minden tárgyra, alakra érvényes a képen, csak keresni lehet a jelenség magyarázatát, megtalálni nem – sokadik visszalapozásra mégis kiderül a mitől van és a hogyan lehet. Szemszögek és fényforrások; egy bujkáló, másik fotós képével a képben. Saját tükörképeink gyenge, erőtlen másai vagyunk víz és ég térsztájába töltve. A Szent Lázár pályaudvar pocsolójája fényérzékeny felület, melyre kiír, kiment minket a napfény egy pillanatra. Többek közt emiatt ellenzem ezt a képet. Nem szeretem. Na jó, utálok. A létezésem, ha szabad kérnem, ne vonja kétségbe senki. *Drága Bresson, tényleg ez a legjobb képed (majdhogynem) – imádlak.*

Michael West

ÉS RÉNYI FERENC HALLGATOTT*

Dési András György fordítása

Ha nem tér le az ösvényről, nem látja meg a férfit. De vonaton elutazott Howthig, ott felsétált a csúcsra, egészen a parkolóig, és nekivágott a hangásnak, letért a kitaposott ösvényről, hogy a sziklacsúcsot megkerülő nyomra jusson. Az egyik kanyarban, magasan a tenger fölött, a nyomról is letért, és végül a Dublini-öbölre néző hegyfokon találta magát. Semmi különös nem volt azon a helyen, de arra sem készítette semmi különös, hogy otthagya a munkáját. Mindig szeretett volna lelépni, a maga szerény módján ez

* A verscím Gergely Ágnes fordítása.